

Levélkeringő 6.

Oslo – Budapest – Frankfurt – Smula

Őseink útravalónak szánt „klasszikus” intelmeit a fiatalok nyaggyatásnak vélik. Fölösleges macerának, a bezzeg, a na ugye, az előre megmondtam kategóriába tartozónak. Csak időződő fejfel jön rá az ember, hogy a jóindulatban fogant dorgálás, figyelmeztetés, még ha rosszulesett is, később kamatostul megtérült.

Kovács katáng Ferenc

Fiam, eszel te eleget?

Az igazi intelmek a bibliai olvasmányokból, a nép évszázadokon át megtapasztalt, letisztult bölcseleteiből kristályosodtak ki és jutottak el kétkezi munkás őseimhez. Időről időre beleszövöm ezeket az írásaimba. Hol Anyám szájába adva, hogy a Nagyiéba, hol a Dédiébe. A szófukar férfi ősök leginkább jó-rossz cselekedeteikkel ruháztak rám néhány útravalónak is betudható viselkedésmintát.

Fiam, eszel te eleget?

Gimis koromig rossz evőnek tartottak. Pedig csak nem fogott rajtam az étel. „Nyiszlett, kákabélú legénynek csúfol Bandi bá’. Valójában nem vagyok válogatós, nálunk ez a szó hiányzik a szótárból. Megesszük, amit élénk tesznek, és kész! Se többet, se kevesebbet. De rajtam nem fog az étel. Sápadt, vérszegény vagyok. Majd ő felhizlal, erősködik a pótkeresztapám. Mindig valami különlegességet diktál belém, ha már jóllaktam, s nem kívánok többet. Felcsigázza a kíváncsiságomat. Így kóstoltam meg a kígyóhúst, máskor a kecskezúzat, a kakastaréjpörköltet. Anyám mérges, hogy elbolondítják a fiát. Nem látod, hogy nyulat eszel, pacalpörköltet, csülköt? Nem, nem akarom látni! A piros szemű, fehér nyulat magam tépte füvel ettettem, szálanként kínáltam a rácson keresztül, sárgarépát csentem neki a konyhából. Láttam a pacalpörköltnek való remegő, hájas bendőt kiterítve a vágódeszkán. Ecetszaga volt. Láttam a disznócsülköt, amikor a cocánk még a saját piszkában dagonyászott. Naná, hogy jobban esik a kígyópörkölt, a kecskezúza...” (*Két ember*, in: *Ablaklakók csillagközelben*, Napkút, 2019)

A katonáéknál jól tartottak. Kipofásodtam, mint a kölyökgolya. Rossz nyelvek szerint moslékon hízik a disznó. Anyán nem is sopánkodott. Ez nem tartott soká. Az egyetem és a vele járó diáklét megtette a magáét. Kilátszottak a bordáim.

Beesett az arcom. Savókék, fénytelen szememet sötét karika övezte. Sápadt penészvirág lettem. Fiam, eszel te eleget? – kérdezte anyám egyre gyakrabban.

Ugye, megmondtam előre?!

Nem való hozzád. Anyám szorított sarokba ezzel, pedig egy ideje már nagykorú voltam. A családjunk többsége istenfélő volt, de csak Dédi számított templomjárónak. Tiszteltük a lelkészeinket, de oly távol álltak tőlünk, mint Makó Jeruzsálemtől. Anyám nem nézte hát jó szemmel, hogy koslatni kezdtem a nővéremet keresztelő lelkész lánya után. S ahogy lenni szokott, anyámnak lett igazza. Isteni szerencse, hitésnek végképp nem lennék hiteles.

Mi lesz belőled, ha nem tanulsz?

Öcsnek lenni jó. Kényelmes. Idősebb testvér által kitaposott út, megpuhított ösök.

Öcsnek lenni csapás. Örök összehasonlítás:

Bezzeg a nővéredet nem kell nógatni! Szorgalmas, mindig kész a leckével, nem írják be az ellenőrzőbe, stb., stb. Még a számtantanár is a fejemhez vágta – ráadásul az osztály füle hallatára –: *Ezt a nővéred simán megoldaná!*

„Apám a biztatáshoz nagyon értett. Ha nem tanulsz, fiam, végcépuoló leszel! Az a legkevesebb, hogy halálra sértett ezzel, főleg hogy néhány osztállyal már le is köröztem, nem beszélve az eredményeimről. Csak nyolcadikban lett egy négyesem, oroszból. Addig kitűnő voltam, legalábbis év végén, a bizonyítványosztás idejére. Mert így, utólag belegondolva, én nem az életnek tanultam: szüleim megnyugtatóására, a szomszédok, a rokonok ámulatba ejtésére. De hogy végcépuoló! Én? (*Végcépuoló – utcaseprő – sintér*, in: *Krúdy-kalucsni, Hamsun-köpnöyeg*, Napkút Kiadó, 2013)

A járt utat járatlanra ne cseréld fel!

Rossz évben születtem. A legtöbb iskolai reformban kísérleti nyúl lettem. A felsőt, szüleim nagy megrökönyödésére, már koedukált osztályban folytattuk. A járt utat járatlanra ne cseréld! De mit tehettem, csak egy tiszta fiúosztály indult, osztályfőnöke a méregzsák agglegény, aki rég kiszúrt magának – lányos arcú mama kedvencét – az óráközi szünetekben. Az idő engem igazolt, a lányok pátyolgattak, uzsonnával, megírt leckékkel kényeztettek. A fiúosztályba csupa verekedő, rossz tanuló vagány verődött össze.

Fiúgimnáziumba felvételiztem. Átmentem a rostán. Szeptemberben derült ki, hogy Krúdy Gyula alma matere (felsőbb utasításra) átalakult szakközéppé, s ahová átpakoltak, koedukált és 5+1-es gimmi lett, azaz a hét egy napján szakmát tanultunk. Amíg ki nem találták foglalkozásaink helyét, tartalmát, mi óriási focimeccseket vívtunk. Koleszosok a városiak ellen.

Legalább neked legyen eszed!

Nekem nem volt kistesóm. Nővéremmel ellentétben én megúsztam az örök felelősségre vonást: vigyázhattál volna, segíthetted volna, megelőzhetted volna! Legalább neked lett volna több eszed!

S talán éppen ezért, mert senki nem kérhette számon, lettem kicsiknek, nagyoknak, sokszor kéretlenül is, mint egy kotlós, segítőkész istápolója.

Mindig szervezgettem a körülöttem élők életét. Tizenévesen egy távolban élő nagynénihez kerültem a nyári szünetben. Az első napok dögunalomban teltek. A nagynéni önző módon járta a maga útját. Vak férje korábban intézetben lakott, házassága után visszajárt a „kefegyárba”. Naponta kísértem oda-vissza. Ez végképp nem dobta fel a nyaramat. A kánikula ellenére megérkezett a téli tűzifa. A közeli koporsógyár hulladéká. S mit ad Isten, az egyik darab nagyobacska pingpongütőre hasonlított. Kerestem hozzá egy másikat is. Teniszlabdát ügyetlen kutya elől csentem. Ütögettünk a szomszéd sráccal a ledöngölt udvaron. Tenisz, pingpongszabályokkal. Napokig tartó bajnokságok lettek belőle, az utca lakói lelkesen ugráltak a kötél kijelölte „háló” két oldalán. Hosszú, széles, alatta: a vak rokon bemondásunkra számolta a pontokat. A füle és a memóriája kiválóan működött. Sosem tévesztette, hogy kinél a szerva.

Fogadj szót, nem mondom kétszer!

Nem viselem jól, ha rángatnak, dirigálnak. Hetedik érzékkel (na jó, kis odafigyeléssel, nem kevés hátsó szándékkal) mindig elébe megyek a dolgoknak. Mielőtt utasítana valaki, mielőtt kinyitná a száját, megteszem, elintézem azt a valamit. Ennek némileg ellentmond, hogy mindenkori főnökömtől nemcsak a megkérdőjelezhetetlen tudást, de az egyértelmű utasításokat is elvárom. Munkás éveim első szakaszában csak egyszer hagytam magam átvérni, aztán továbbálltam. A másodikban, az új hazában, idegen kultúrában a számtalan probléma és konfliktus elől mindig előremenekültem. Annyi kreativitás tört fel bennem, hogy a régi és új hivatás gyakorlására, alkotásra, jószolgálatra is futotta. Magyar virtus? Az utolsó szakaszban pedig, igaz, csak néhány évre, a túlélésre rendezkedtem be. A befektetett munka jussára vágytam. Ott, ahol ilyesmiről az új nemzedékek már nem is hallottak. Sebaj, az én lelkiismeretem tiszta. Túléltem.

Azt hittem, hogy egyszer benő a fejed lágya.

Kizárt. Szüleim sem nagyon szorgalmazták, hiszen úgy kezeltek, mint egy nyeretlen kétévest. Én sem erőltettem, mert nem tűztem ki magam elé elérhetetlennek tűnő célokat. Sem saját vállalkozásra, se beosztottakra nem vágytam. Mindig csak a pillanatnyi feladatokhoz kellett felnőnem. S csak pont akkorára, hogy a még épp átlagos maradjak. Jó lenne hinni, hogy örökifjú maradtam. Kívülről talán nem is látszik más. Én azonban tudom, amit tudok. Futok, úszom, több tonna súlyt emelgetek, a kézikapu felső sarkából még kirúgom a labdát, de kopik, ernyed a test s az elme. Egyszer, talán, engem is utolér a teljes oszszifikáció, benőnek a kutacsok...

Rossz vége lesz ennek!

Na igen, ebben az egyben biztosan igaza lesz őseimnek. Talppal kifelé az ajtón...

Lehet ezt finomabban fogalmazni?

Az anyai ágat tekintve igen jók az esélyeim. Dédi nyolcvankét évet élt, Nagy nyolcvanhatet, Nagypapa kilencvenhármát, s anyám is ennyit.

Oslo–Budapest, 2020. május